

Wiadomości krajowe.

Uwiedomienie

C. K. Rządu krajowego.

Najjaśniejszy Pan najwyższą uchwałą z d. 21. Marca r. b. i stosownie do przepisów Patentu z d. 8. Grudnia 1820 raczył Maurycemu Schwarz kupcowi w Wiedniu, nadać przywilej 5letni na wynalazek robienia pierników Hamburskich różnego gatunku, tudzież miodu i octu w ten sposób, iż wszystkie tego rodzaju płody dotąd wyrabiane, co do tanioci, przedniości i przyjemnego smaku przewyższają. We względzie zdrowia nie ma żadney przeszkody do wykonywania tego przywileju.

Wiadomości zagraniczne.

Zjednoczone Stany Ameryki północny.

Senat Stanów Zjednoczonych jeszcze przed końcem ostatniego posiedzenia kongressu, przyjął 29 głosami przeciwko 15 z niektórymi szczeniistotnemi odmianami zawarty z Anglią traktat dla ułatwienia handlu niewolnikami. — P. Clay w imię reprezentantów cofnął uczyniony przez siebie dawniejszy wniosek, mający za cel: aby Kongres uroczyście oświadczył swój sposób myślenia względem wyprawy, iakoby przez Mocarstwa sprzymierzone Europejskie przeciwko niepodległości nowych Amerykańskich Państw zamierzony. Oholiczności i zdarzenia, będące powodem téy obawy, zasła po poselstwie do kongressu, okazać miały, iż, jeżeli w istocie tak myślano, późniéj popobnych zamiarów zupełnie zaniechano. Ameryka powinna czuwać nad krokami Mocarstw związkowych Europy, i być gotową, do odparcia każdego zamachu uczynionego na niepodległość iakieykolwiek części Ameryki; atoli z drugiey strony wystrzegać się należy, aby owe Mocarstwa bez potrzeby nie obrażać, i nie dać im słuszny przyczyzny do zażaleń.

Ameryka Hiszpańska.

Gazety Angielskie podług listów z Meksyku z d. 13. Maja, zawierają, że znani Jenerałowie Santana i Etchevarry, któ-

rzy z początku byli ponfnyimi przyjaciółmi Yturbida, a późniéj u Rzeczypospolitey na niego powstawali i następnie względem Kongressu okazawszy się niepostulnymi, zostali z krajów Meksykańskich oddaleni, a Jenerał Bravo mianowany Dyktatorem.

Portugalia i Brazylia.

Najnowsze gazety Londyńskie zawierają wyniki z gazet Lizbońskich do d. 20. Czerwca. Minister Woyny, ogłosił na rozkaz Króla co następuje: 1) Dienne rozkazy od Nro. 48 aż do 52, wysła od 30. Kwietnia do 8. Maja, to jest w czasie, gdy kraj był w nie-rządzie, mają być za nieważne i żadne uważane. 2) Król Jego Mość raczył dozwolić, aby żołnierze uwolnieni, mogli być za ochotników przyjęci do pułków, przeznaczonych na wyprawę do Brazylji, jeżeli przez Inspektorów w stolicy, lub Dowodców po prowincyach za zdolnych do tego będą uznani, nie licząc więcéj nad 38 lat wieku. Czas dawniejszy służby, ma onym być policzony. — Wyrok Królewski rozkazuje, że Jenerałowie, Officerowie wymienieni w wyroku amnestyi z d. 5. Czerwca wyłączeni być mają ze służby Królewskiej, mianowicie: Jenerał brygady Brito-Cabreira, Castroe Sepulveda, Freyre d'Andrade Pego, Texeira e Barros, Oliveira Pementel, Joaquim Carrey; Pułkownicy Antonio Gil i Jose de Mello Abreo i Kapitan Jose de Moraes.

Już pierwéj wydał Król kilka rozporządzeń, na korzyść Officerów Angielskich, którzy służyli lub służą w woysku Portugaljskiem. Lata, które ciż Officerowie od wnyścia do służby w woysku Portugaljskiem strawili, mają onym być przy oznaczeniu pensyi porachowane.

Gazeta nadworna Lizbońska z d. 18. Czerwca obejmuie zawartą ku końcowi Listopada względem wyścia woysk Portugaljskich z Montevideo ugodę pod napisem: Traktat między wodzami Jego najprawowierniejszèy Królewskiej Mości i Cesarzem Brazylji w Państwie Cisplatańskim. « Na wstępie umieszczona

jest historia wojskowego zacięcia tej twierdzy i całej bandy wschodniej od początku 1817 z wyliczeniem przez to zarządzonych korzyści. Tamże wyjaśniono, że zabiegi Artigasa i duch rewolucyjny na przeciwnym brzegu rzeki la Plata, wymagały obrony owę część krain Hiszpańskiego, którego osadzenie stało się powodem do kroków nieprzyjacielskich z wojskiem Brazylijskiem tegoż samego żądającym. Jak wiadomo odzyskawszy Król nieograniczoną Władzę zeszłego lata, wydał rozporządzenia na różne punkta Ameryki południowej, gdzie jeszcze były wojska Portugalskie, aby wstrzymać kroki nieprzyjacielskie, i tym to rozkazom przypisują w niejakim stopniu kapitulacyją Montevideo. Wojska Portugalskie stojące tamże odbierają pochwały za wierność okazowaną przez rok do rządu konstytucyjnego (który atoli mianym jest za narzucony) iahoteż z powodu oporu ku obietnicom przez Rząd Brazylijski onym czynionym.

Wyrok Królewski datowany w Bemposta z d. 5. Czerwca, oznacza, iż z uwagi na los tylu osób wplątanych od roku 1807 w różne stronnictwa, Król Jego Mość wydana pod d. 23. Lutego 1821 w Rio-de-Janeiro amnystyją, odnawia. Stosownie do teyże, wszyscy Portugalczycy, którzy z powodu zdań, kraj opuścili, mogą do swęj oyczyzny powrócić, jeżeli przeciwko onym szczególniejszy wyrok nie zapadł; ci, na których wydano rozkazy uwięzienia, mogą się przeciwko temu odwołać, a wdowom, dzieciom i krewnym aż do czwartego stopnia wolno jest żądać rozpoznania wyroków przeciwko ich krewnym zapadłym i przywrócenia onych pamiętki.

Wielka Brytania i Irlandya.

Niedawno Katolicy Irlandoy przełożyli Izbie Niższej pretensyją, która wielką ściągnęła uwagę.

»Sądziemy, mówią proszący, że Rząd bez dotknięcia religii państwa, zezwolić może na małe wsparcie dla części poddanych Jego Królewski Mości. Ze 110 parafii obwodu Tnam, tylko cztery mają porządne Kościoły a 24 muszą pod otwartym niebem odprawiać nabożeństwo. Nie żądamy niczego więcej jak tylko byśmy byli tak uważani, jak protestanci w wielu katolickich krajach. Dla poddanych protestanckich Króla Francuzkiego nie tylko są otwarte wszystkie urzędy i godności, ale z większą jeszcze wolnością wypełniają obowiązki swęj religii, niżeli iahabac klasa protestantów w Anglii. We Francyi liczono 542000 prote-

stantów, jestto nieiako 55 części wszystkich ludności; mają oni 345 kościołów, 138 domów modlitwy i od roku 1814 nielicząc dodatku dla protestanckich teologicznych wydziałów w Strasburgu i Montauban otrzymali sumnę pół piętasent millionów franków. Jedynacie razy tyle wynosi ludność katolicka Irlandyi i Rząd protestancki Anglii z trudnością mogłby dobitną podać przyczynę, dla czego nie obce nastawia tolerancyi katolickiego Rządu Francyi.»

Francya.

Monitor z d. 1. Lipca umieścił następujące Królewskie postanowienie wydane w St. Cloud w d. 30. Czerwca: Aby przed zamknięciem rachunków z roku 1823 zebrać wszystkie dowody, które mogą służyć do usprawiedliwienia wydatków na woynę Hiszpańską, po wysłuchaniu zdania Naszcy Rady Stanu, stano-wiemy, co następuje: Art. 1. Kommissyia ma sobie polecone zebranie wszystkich pism i dowodów, któreby nas postawiły w możności poznania przyczyn i nagłości uchwalonego na rok 1823 dodatkowego kredytu. Zda Nam w tey mierze sprawę przed dniem 1. Grudnia r. b. — Art. 2. Kommissyia ma się składać: z Prezesa Marszałka Xięcia Tarentu, oraz Członków: Hrabioy Villemarzy, Daru, Vaublant, Barona Labouillerie i Pena Halgan.»

Przed ukończeniem obrad względem tymczasowego dozwolenia na dodatkowy kredyt na rok 1823 P. Clausel de Coussergues z pierwonego twierdzenia P. Benjamin Constant o stanie Hiszpanii, mając powód, iżełt w sobie następującym: »Mości Panowie! Nie zapuszczaj się w rozbiór pytania; edzywam się iedynt w zamiarze, abym odpowiedział cohol-wiek na to, co P. Benj. Constant względem stanu Hiszpanii wyraził. Zacny nasz Kolega ustanowił pytanie: »Jeżeli powaga Tronu w Hiszpanii przywrócona, masz ona poszanowanie, i gdy przeciwko odeszwom Królewskim drabnię i popełniaj gwałty w imieniu Królestwa, które takowe czyny potępia?« Podług tych wyrazów, Mości Panowie, musielibyscie wierzyć, że stronnicy Kortezów w Hiszpanii są na zapęch i gwałty wystawieni. Mogę W Panom powiedzieć, że nasz zacny Kolega źle był zawiadomiony; wszyscy możemy codziennie z różnych części Hiszpanii mieć wiadomości; nigdzie nie dopuszczają się rojalści tak mściwych czynności. Gdybym tak, jak P. B. Constant chciał udzielać rady Ministrom, powiedziałbym im, że rewolucyonisci dalecy od tego, aby byli uciążli-

ni, w wielkich miastach Hiszpanii przybrali groźną postawę, i że ich przechwalanie się dobrze wysłanych w obawę wprawiają. Przekonacie się W Panowie, że tak być musi. Podczas spisów w wiekach przeszłych, pochodzących z domy lub pewnej niechęci niektórych osób, skoro tylko takowe zabiegi odkryto i znieszczono, spokójność była przywróconą; a Florencki Polityk (Machiavel) radził nawet swojemu Monarsze, aby do takowych spisów przychylił się dla lepszego swęj powagi utwierdzenia. Teraz zaś, Mości Panowie, gdy projekta rewolucjonistów oparte są na naukach, a takowe są iednakię w Neapolu, Turynie, Barcelonie, Madrycie, Kadyxie, iak i w Meksyku i Buenos-Ayres, rzecz się zmienia; każdy taki pojedynczy człowiek związany jest swoim zdaniem, namiętnościami i przysięgą; i chociaż onych liczba między różnemi stanami każdego Narodu nie znorna, iednakowoż przez swój nierozdzielny związek niestannie są pędzonymi, tylko, że mają przeciwko sobie prawych ludzi, którzy polegając na opiece ustaw, nie wchodzą między sobą w żadne polityczne zobowiązania się. Taki jest stan wszystkich krajów, gdzie tylko wciągnęła się terazniejsza rewolucya. Ich związkowi wnszą szczególnięj być śmiałymi i groźnymi na owym półwyspie, ze swojego położenia potężnym, a który rewolucyonisci całej Europy, iako największe nadzieie na tym kraju pokładający, mieli za niezwycciężony. Potomek Ludwika Świątego i Henryka IV go dowiódł, iak czemi były te nadzieie. On to chociaż tak misternie uknowane plnsy zniweczył; dostoiny ten Xięże w iednym pochodzie wyplacił się Chrześcijaństwu za to, co Monarchowie Sprzymierzeni przez Związek święty uczynili dla przywrócenia Tronu naszych Królów. Atoli, aby owoce tego tryumfu zapewnić, muszą, iak mniemam, Ministrowie namienionego przez P. B. Constant użyć wpływu, by uchwałami Hiszpanii mądrość i wytrwałość kierowała. Mości Panowie, Ministrowie muszą ieszcze Hiszpanii ioną wyświadczyć usługę; powinni oni środkami w ich mocy będącemi przyłożyć się do podniesienia skarbu tego Królestwa, i niczego nie zaniedbać dla pomysłności kraju, którego stan kwietnący zarówno ważny jest tak dla naszej potęgi, iak i naszego handlu. Co się dotyczyé projektu do ustawy, więc przystępuję do zdania Kommissyi.

W Gwiazdzie z d. 27. Czerwca czytamy, co następuje: »Scena, zaszła w Parlamencie Angielskim między P. Mackintoshem

i P. Canningiem, nie zmieniła bynajmnięj naszego zdania, że Angielskie Ministerium nie jest szczerze zajęte nananiem niepoległości Ameryki Hiszpańskięj. Obadwa ci mówcy widocznie zgodzili się wprzód na ułożenie żądań, odpowiedzi i rozbiór punktów. Obadwa dobrze role swoje odegrali. Parlament oklaskiwał ich, zasłona spadła i widowisko skończyło się tym razem z zadowoleniem każdego. Zobacamy co mówiono podczas tego trudnego do rozwiązania rozbioru. Wprawdzie uznanie, którego iednemu lub drugiemu nowemu Państwu Amerykańskiemu każą się spodziewać, prawie do niczego nie zmierza? W istocie, cożyby pomogło Boliwarowi, gdyby mu powiedziano: »Jesteście niepodległymi, gdyby razem do Hiszpanii mówiono: »Masz prawo powiesić Boliwara, iezli ci w ręce wpadnie.« Nie tymże sposobem uznaie Anglii niepodległość innych krajów, a iezli ograniczają się na tak mało znaczący opiece, to dzieie się dla tego, że chciano by Amerykanów zaspokoić subtelnością, miasto istotny pomocy, którey niebawem będą potrzebowali. Po drugi raz popelnia P. Canning błąd wielki. Gdy szło o woynę Hiszpańską, tak się wyrażał w Parlamencie, iż myślenoby, że Anglii będzie sprawę rewolucjonistów czynnie wspierała; mniemał ón napędzić boiaźni. Poźnięj rozpuszczał się z radami rewolucjonistom i rojalistom, a nakoniec podczas oblężenia Kadyxu, w ostatnięj chwili istnienia rewolucyi, ieszcze swoje pośrednictwo obiecywał. Toż samo jest postępowanie P. Canninga z Hiszpanią i ięj Amerykańskimi osadami. Z początku istotna niepodległość: sądzono, że Anglii będzie czynnie wspierała sprawę Amerykanów, chciał ón napędzić strachu. Potém następuje iego rada, żeby Hiszpania sama wyrzekła niepodległość swoich osad i nakoniec chce między matką oycyzną i ięj zamorskimi posiadłościami być pośrednikiem. Nie może być, aby ta polityka nie skoigała za sobą tych samych rezultatów, iak owa, którey użyto przeciwko Hiszpańskim rewolucjonistom a P. Canning napisze Pałkownikowi Hamilton taki sam list, iaki przestał Sir W. A'Courtowi na kilka dni przed poddaniem Kadyxu. Przepasał ón, że się względem siły wojskowej rewolucjonistów Hiszpańskich zawiódł i ogłosił, że inni Członkowie Rady Króla Jmci lepiej zważyli stan rzeczy, iak ón, Pan Canning, bo gdy mówi o sprawie Anglii, mniema ziednać sobie miłość u ludu; mowa honoru, nie będąc mową interesu, nioby przytęm rozpoznaniu nie popsuta. Gdyby w roku

ku 1808 ogłoszono z mównicy Parlamentu: Anglii we wszystkich (owczesnych) Hiszpańskich sprawach nie ma, jak swój interes na celu, i stósownie do tego w kilka lat później oznataby niepodległość Ameryki Hiszpańskiej; zatem należy wnosić, że wypadki na półwyspie wzięłyby były rozmaity kierunek; albowiem nie bardziéj nie jest narodem i rzeczą powszechną w Hiszpanii, jak posiadanie Ameryki. Atoli iakikolwiek byłby wtedy koniec wypadków; pewna, że wojsko Angielskie byłoby było złe przyjętém. Ponieważ te zdarzenia, tak powiedzić, iakby wozoray zaszły, zstém lepiéjby P. Canning uczynił, by z mniejszym zapalem uganiał się za popularnością, i nie wystawił Parlamentu na oklaskiwanié idei, że wszystko powinno być poświęconém sprawie Anglii.

Pisma publiczne donoszą z Paryża z d. 2. Lipca: »Przybyło tu trzech Deputowanych od Prezydenta Boyer z St. Domingo ze zleceniem uczynić naszemu Ministerium przełożenie. Przełożenie to, iak zapewniają, dotyczy się ugody względem przyszych handlowych stosunków między Francją i Hayty. Taka ugoda nie doznataby wiele trudności, gdyby przytém nie przyszło ważnego rozpoznać pytania, czy Francya może uznać niepodległość Hayty? Naturalnie Rząd téj wyspy życzy sobie takiego uznania i, aby ie otrzymał, poniesie ofiary. Atoli zdaje się, że nasze Ministerium nie ma do tego chęci, a jednak zawarcie ugody handlowéj wstrzyma przynajmniéj pośrednio to uznanie. Widziemy więc, iak wielkie trudności stawiają się układom z Haytyckimi Deputowanymi. Do tego jest u nas pewne stronictwo, po większéj części z byłych właścicieli plantacyi, onych przyjaciół i wierzcicieli złożone, które na nowo rozsiało wieści o wojskowej wyprawie do St. Domingo i które mocno wierzy, żeby się takowa powiodła, gdyby była przedsięwziętą, zstém ze wszystkich sił sprzeciwić się będzie zawieraniu ugody. Przeciwnie zaś wszystkie domy handlowe w naszych portach i w Stolicy życzą sobie takowéj Konwencyi i sądzą, że pomysłnéj chwili, w którój takowa przyść może do skutku, nie należałoby zaniedbywać. Wiadać, iż przy takich rozmaitych widokach, Rząd jest zawikłany. W każdym razie należałoby w niejakim względzie wniósć w układy, gdy takowe będą rozpoczęte. Z resztą wielu wniesma, że Deputowani Haytyccy mają ieszcze inne

zamiary w podróży swoiéj do Francyi. Prezydentowi Boyer doniesiono z różnych stron, że w portach naszych czynią wielkie przygotowania do wyprawy przeciwko Hayty, i te doniesienia spowodowały go do wiadomych środków obrony. Inne wiadomości przeciwnie twierdziły. Z tąd Deputowani mogą mieć szczególné zlecenie, w saméj Francyi zasięgnąć dokładnych wiadomości, czyli w istocie są nieprzyjazne względem Hayty zamiary, i czyli czynią do wyprawy przeciwko téj wyspie przygotowania? Nie trudno im będzie przekonać się, że w naszych portach nie ma żadnych przygotowań. Prezydent Hayty, na przypadek dobrowolnéj ugody, ofiarować chce znaczne wynagrodzenie byłym właścicielom plantacyi.

Tateysza Gazeta Codzienna z d. 2. Lipca uczyniła zapytanie: czyli Hrabia Villele piszą do Wice-Hrabiego Chateaubriand wziął za wzór korespondencyj Reiss-Effendego Tareckiego? — Dziennik Gwiazda odpowiada na to: iż z swoiéj strony może się tak-że zapytać, czyliby Gazeta Codzienna przedzwy na to nie przystała, iż wzor ten wzięty został z papierów naydawniejszego rządu reprezentacyjnego, gdzie się znajduje, że za czasów Ministra Chatem, pewny Par Angielski, który lubo posiadał urząd przy dworze Królewskim, popierał iednak stronę opozycyjną; nazajutrz otrzymał od wspomnianego Ministra następujący bilet: »Milordziel Kazałem sobie podać listę urzędników dworu Królewskiego, i iuz nie znalazłem w niej nazwiska WPana. Mam zaszczyt i t. d.

R o s s y i a.

Rada Instytutu kredytowego Państwa, przyjęła w d. 19. Czerwca przełożone iéy rachunki za rok 1823. Praca ta wykonaną była dokładnie podług porządku ustawę przepisanej, i iezli później została ukończoną, tedy to przypisać należy iedynie zeyściu z tego świata Nadkontrolora Państwa, Barona Campenhausen. Na tenże samem posiedzeniu czytano dawniejszą przez Cesarza zatwierdzone postanowienie, według którego mają się wstrzymać z redobryją biletów bankowych, a summy przeznaczone do umorzenia pieńiędzy papierowych użyte będą na umorzenie długów Państwa. Rada przystąpić ma niezwłocznie do przejrzenia rachunków za rok 1823.